

Indgrebet indebærer alene en rådighedsbegrænsning for så vidt angår 6 pct. af det dyrkede areal. Ordningen er ikke til hinder for, at arealet dyrkes. Den stiller sig kun i vejen for, at arealet dyrkes på den måde, der for den enkelte landmand er den kommercielt optimale.

Rådighedsbegrænsningen vil efter det oplyste kun reducere de berørte jordbrugs indtjening med ca. 3 pct. om året svarende til mellem 4.000 kr. og 12.500 kr. for en gård på 100 hektar, hvor sædskiftet alene udgøres af 1-årige afgrøder, som ikke har kvælstofoptagelse om efteråret. Indgrebet betyder derfor ikke, at landbrugsvirksomhederne skal ophøre fuldstændigt med deres virksomhed, og indgrebet kan som følge heraf ikke sidestilles med det forbud mod fortsat drift af virksomhed, som har udløst ekspropriationserstatning i de sager, der er omtalt under pkt. 3.2.3 ovenfor.

Til støtte for det synspunkt, at indgrebet har karakter af ekspropriation, kan navnlig anføres følgende:

Der er tale om et indgreb i landbrugsvirksomhedernes aktuelle råden. Der er ikke knyttet nogen overgangsordning til indgrebet, og der kan ikke dispenseres fra pligten til at så efterafgrøde bortset fra helt særlige tilfælde, hvor pligten ikke kan opfyldes på grund af de klimatiske forhold.

Det kan nærmere anføres, at intensiteten skal bedømmes i forhold til det berørte areal på 6 pct. og ikke i forhold til den samlede landbrugsdrift. Dette gælder, selv om der ikke er tale om en »totalafståelse« af ejendomsretten til det pågældende areal. Indgrebet vedrører nemlig et meget centralt element i ejendomsretten: retten til at anvende landbrugsjord på sædvanlig kommerciel måde. Det kan derfor gøres gældende, at der er tale om et indgreb, der helt eller delvist må sidestilles med afståelse af det pågældende areal.

I intensitetsbedømmelsen må indgå, at der ikke er tale om et »almindeligt forbud« mod dyrkning af jord (vinterafgrøder). Forbudet er kombineret med en handlepligt, nemlig pligten til at tilså 6 pct. af den jord, som landbrugsvirksomheden dyrker, med en efterafgrøde.

I intensitetsbedømmelsen må også indgå, at indgrebet har til formål at begrænse landbrugsvirksomhedernes kommercielle udnyttelse af jorden. Herved adskiller indgrebet sig fra de indgreb, som er nævnt i pkt. 3.2.4 ovenfor. Disse indgreb er karakteriseret ved, at jorden fortsat kan dyrkes kommercielt (f.eks. grønne marker)

eller ved, at forbudet mod dyrkning i det væsentlige alene berører områder, som allerede på grund af naturmæssige forhold kan være vanskelige at udnytte kommercielt (f.eks. forbudet mod dyrkning af jord i en bræmme på 2 meter fra vandløb m.v.).

4.3. *Vurdering og konklusion*

Efter Justitsministeriets opfattelse kan det give anledning til en vis tvivl, om den foreslåede ordning med tvungen efterafgrøde på 6 pct. af det areal, der dyrkes med 1-årige afgrøder, som ikke har kvælstofoptagelse om efteråret i høståret, udgør ekspropriation.

Tvivlen skyldes, at der er tale om et indgreb i en aktuel råden, og at indgrebet rammer en for landbrugsdriften central rådighedsbeføjelse: retten til at dyrke jorden på sædvanlig kommerciel måde.

Indgrebet indebærer imidlertid ikke en »totalafståelse« af ejendomsretten til det pågældende areal. Det må derfor efter Justitsministeriets opfattelse antages, at det ovennævnte forhold ikke i sig selv vil betyde, at der foreligger ekspropriation.

Herefter må der ved vurderingen af, om indgrebet har karakter af ekspropriation, efter Justitsministeriets opfattelse foretages en samlet vurdering af indgrebets karakter, omfang og økonomiske virkninger for den enkelte landmand.

Der må i den forbindelse lægges vægt på, at der er tale om en generel regulering af anvendelsen af landbrugsarealer. Reguleringen vedrører alene et begrænset areal på den enkelte ejendom, og det areal, ordningen omfatter, vil fortsat kunne dyrkes, blot ikke på en måde, der set fra den enkelte landmands synspunkt er den økonomisk mest rationelle. Ved indgrebet overføres der ikke ejendomsret til staten eller tredjemand.

Der må også lægges vægt på, at der er tale om et miljømæssigt begrundet indgreb, der har til formål at reducere udvaskningen af kvælstof, som landbruget selv har tilført markerne. Indgrebet kan således siges at have til formål at afbøde virkningerne af den miljøbelastning, som landbruget selv gennem effektive dyrkningsmetoder har skabt.

Endelig må det tillægges væsentlig betydning, at indgrebet alene forventes at medføre et mindre årligt tab for den enkelte landbrugsvirksomhed svarende til mellem 4.000 kr. og 12.500 kr.